

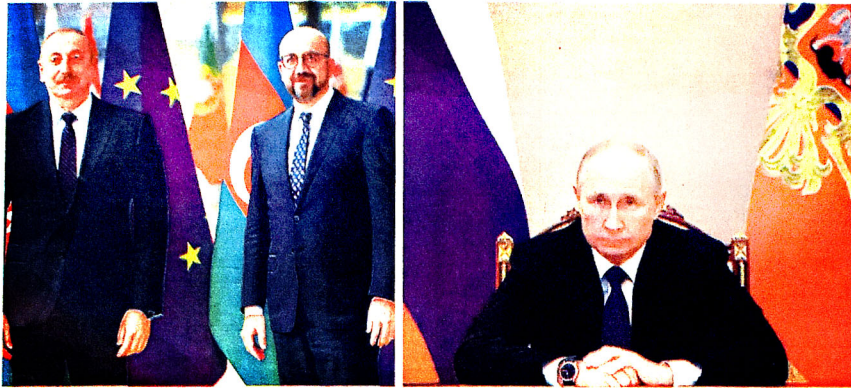
15-21 sentyabr 2022-ci il

GÜCLÜ DÖVLƏT, QALIB XALQ, MÜZƏFFƏR ALİ BAŞ KOMANDAN...

Bütün qlobal siyasi platformalarda milli maraqlarını qətiyyətlə təmin edən Azərbaycan döyüş meydanında da yeni zəfərlər qazanır

Vətən müharibəsini Zəfərlə başa vuran Azərbaycan bölgədə tamamilə yeni realitətlər yaradır. Ən böyük realiti, əlbəttə ki, torpaqlarımızın azad edilməsi, Ermənistanın işğalçı siyasətinə son qoyulmasıdır. Yeni realitələr zəminində qarşıda duran digər məsələlər bölgədə kommunikasiyaların açılması, sərhədlərin delimitasiyası və demarkasiyası, sülhün təmin olunmasıdır. Bu proseslə isə artıq söz diplomatiyasıdır.

Əlbəttə, «Dəmir yumruq» da yerindədir və istər avqustun 3-də Azərbaycan Ordusunun həyata keçirdiyi uğurlu «Qisas» əməliyyatı, istərsə də sentyabrın 12-dən 13-ə keçən gecə Ermənistanın hərbi təxribatlarının qarşısını almaması ilə bağlı görülmüş tədbirlər bunu təsdiq edir. Görünür odur ki, İrəvanın hərbi avontürünləri, regionda formalaşmış yeni realitətin dəyişdirilməsi istiqamətində atılan istinad addım Ermənistanın özü üçün yeni fəciələrə gətirib çıxarırdı.

Azərbaycanın əzəli torpaqlarının işğaldan azad etməsi bütün beynəlxalq səviyyələrdə qəbul olunur. Ümumiyyətlə, rəsmi Bakı Vətən müharibəsindən sonrakı prosesləri diplomatik müstəvidə nizamlamağa tərəfdardır və bu məsələdə ən böyük nailiyyət odur ki, artıq bütün dünya 44 günlük müharibənin nəticələrini tanıyır, regionda yaranmış yeni realitətləri bölüşür. Azərbaycanın yürütdüyü qətiyyətliliyi siyasətin nəticəsi olaraq erməniparəst mövqeyi ilə tanınan Qorb siyasi dairələri də müharibənin nəticələrini qəbul edir. Prezident, Müzəffər Ali Baş Komandan İlham Əliyevin fəal və müdrik diplomatiyası Ermənistanın müdafiəsinə qalxmış bozi dövlətlərin və siyasi mərkəzlərin savaşıncı natiçəsi ilə uzlaşan mövqeyə ortaya qoyulması ilə nəticələndi. Bununla ham da sübut olundu ki, Azərbaycan öz yolundan heç bir qüvvə və dayandırı bilməz və dövlətimiz istənilən vəsitə ilə milli maraqlarını təmin etməyə qadirdir. «Natiçədə bu gün beynəlxalq təşkilatlar – BMT, Qoşulmama Hərəkəti, ATƏT, Avropa İttifaqı, MDB bu realitətləri tamamilə qəbul ediblər. Biz bunu həm formal mənada, həm də xalis ünsiyyətdə görürük. Üstəlik, məni beynəlxalq strukturların çoxsaylı rəhbərləri və dövlət başçıları ilə əlaqədə olarkən müşahidə edirəm, indi biz öz haqqımızı qat-qat artıq dəstək görürük», - deyər Prezident İlham Əliyev bildirir.

Artıq Azərbaycanın qələbəsi bütün beynəlxalq səviyyələrdə tam qəbul olunur. Əlbəttə ki, Azərbaycanın hakimiyyəti orqanlarının siyasi-diplomatik fəaliyyəti bu məsələdə əhəmiyyətli rol oynadı. Belə ki, müharibənin başa çatmasından dərhal sonra xarici diplomatik korpusunu nümayəndələrinin, respublikamıza gələn səncəbi qonaqların işğaldan azad olunmuş ərazilərə səfərləri təşkil olundu. Bununla da döyüşlərin başa çatmasından sonra dünya erməni vəhşiyinə, Ermənistan işğal altında saxladığı Azərbaycan torpaqlarında törətdiyi cinayətlərə şahidlik etdi.

Bütün bunların fonunda belə bir həqiqət də öz təsdiqini tapdı ki, güclü və müdrik lideri olan dövlət qarşısında duran bütün məsələlərə çata bilər. Bu baxımdan Vətən müharibəsindən sonrakı prosesləri Prezident İlham Əliyevin siyasi-diplomatik fəaliyyəti kontekstində nəzərdən keçirdikdə onun güclü lider kriteriyalarına cavab verən siyasi lider olduğu bir daha qəbul görünür.

Moskva görüşü: müzəffər İlham Əliyev və çaşqın Paşinyan

Hazırda müharibədən sonra yaranmış yeni realitələrin zəminində Ermənistanın mənasızlaşdırılması normallaşdırılması ilə bağlı müzakirələrdə milli mənafehlərimiz qətiyyətlə bildirilir. Ötən ilin sonunda Moskva, noyabr ayında Soçidə və daha sonra Brüsselə keçirilən üçtərəfli görüşlər bunu təsdiq edir.

2020-ci il noyabr ayının 10-da imzalanan üçtərəfli Bəyanat Azərbaycanın hərbi qələbəsinin, Ermənistanın isə məğlubiyyətinin hüquqi-siyasi təsdiqi oldu. Ermənistan müxalifəti bu sənədlə razılaşmaq istəməsə də, vəziyyətdən başqa çıxış yolu yoxdur. Ermənistanda

İqtidarda Nikol Paşinyanın və ya qeyrisinin olmasından asılı olmayaraq, hakimiyyət üçtərəfli razılaşmaya əməl etməyə məcburdur. Rusiya Prezidenti Vladimir Putin də 2020-ci ilin noyabrından müsahibəsində bildirdi ki, Ermənistanın Qarabağla bağlı razılaşmadan imtina etməsi ölkə üçün intihar olar. Elə bugünkü hadisələrdən də gördüyümüz Ermənistanın qalib Azərbaycanın yaratdığı realitətlərlə barışmaqdan, region dövlətləri ilə sivil əməkdaşlıqdan başqa yolu olmadığını təsdiq edir.

Rusiya Prezidenti Vladimir Putinin təklifi ilə ötan il yanvarın 11-də Moskva da Azərbaycan və Rusiya prezidentlərinin və Ermənistanın baş nazirinin iştirakı ilə keçirilən üçtərəfli görüşün də məqsədi noyabrın 10-da imzalanan üçtərəfli Bəyanatda göstərilmiş əsas nizamnamə istiqamətləri üzrə növbəti addımların razılaşdırılması idi. Bütün bunlar isə regionda sülhün, təhlükəsizliyin və inkişafın təmin olunmasına xidmət edəcək tədbirlərin həyata keçirilməsini özündə ehtiva etdi ki, bu da Azərbaycanın maraqlarına, Qarabağ və regional əməkdaşlığa dair siyasətinin məzmununa uyğundur.

Moskva də aparılan üçtərəfli danışıqlardan sonra Azərbaycan və Rusiya prezidentləri və Ermənistanın baş naziri üçtərəfli Bəyanat imzaladılar. İqtisadi və regional əməkdaşlıq məsələlərini nəzərdə tutan bu Bəyanatın qəbul olunması ilə bir daha təsdiq edildi ki, regionun gələcəyi hazırkı icatçıların təfəssülü deyil, perspektivə istiqamətlənmiş məsələlərin həyata keçirilməsi ilə bağlıdır. Eyni zamanda, bu sənəd bir daha ədalətli etdi ki, Ermənistanın işğal siyasətindən əl çəkməkdən, regional əməkdaşlıqdan başqa yolu yoxdur. Çünki Bəyanat 2020-ci il 10 noyabr tarixi Bəyanatın 9-cu bəndinin regionda iqtisadi və nəqliyyat əlaqələrinin bərpası ilə bağlı hissəsinin reallaşdırılması ilə bağlı idi. Həmin bənd bölgədəki bütün iqtisadi və nəqliyyat əlaqələrinin bərpası olunmasını, Azərbaycanın qərb rayonları və Naqçıvan arasında nəqliyyat əlaqələrinin yaradılması məqsədilə yeni nəqliyyat kommunikasiyalarının inşasını nəzərdə tutur.

Bu Bəyanat Ermənistanın realitətlərlə barışmağa məcbur edən mühüm siyasi-hüquqi öhdəlik oldu. Ermənistanda müxalifət bu Bəyanata qarşı çıxış etsə də, baş nazir Nikol Paşinyanın başqa yolu yox idi. Çünki Ermənistan müxalifətinin variantı əvvəldə qeyd edildiyi kimi, intihardan başqa bir şey deyil.

Rusiya Prezidenti Vladimir Putin heç bir çıxışında status və digər bu kimi məsələlərə ümumiyyətlə toxunmadı. Həmin məsələlər birgə Bəyanatda da əksini tapmadı. Çünki Qarabağ Azərbaycanı və Ermənistanın status xülyasına bərdəfəlik son qoyuldu.

Paşinyanın toxunduğu hərbi əsirlər məsələsinə gəlincə isə Vladimir Putin üçtərəfli görüşdə «Əsirlər və həlak olanların cəsədləri Rusiyanın vasiyyətliyi ilə dəyişdirilib» deməklə bu mövzunu qapanmış bildirdi. 2020-ci il noyabrın 10-dan sonra işğal olunmuş Azərbaycan ərazilərində əl keçirilən erməni silahlıların hərbi əsir sayıla bilməz, onlar torqorcu və diversantlardır. Ötən ilin yanvarında Moskva imzalanan üçtərəfli Bəyanat ilk növbə-

də Ermənistanın işğal siyasətinə qarşı hüquqi sədd çəkdi. Eyni zamanda sənədə əsasən regionda yeni nəqliyyat dəhlizinin yaradılması istiqamətində prioritetlər də daqiqləşdirildi. Ona görə Moskva imzalanan Bəyanat Prezident İlham Əliyevin siyasi-diplomatik uğuru oldu.

İlham Əliyevin qətiyyətlili mövqeyi Soçi Bəyanatında da əksini tapdı. Azərbaycan, Rusiya prezidentləri və Ermənistanın baş nazirinin 2021-ci il noyabrın 26-da Soçidə keçirilən növbəti üçtərəfli görüşü vacib razılaşmaların əldə olunması ilə nəticələndi.

Qeyd edək ki, Ermənistan hakimiyyəti Moskva görüşündən sonra ara-sıra pozitiv fikirlər səsləndirsə də, konkret fəaliyyətdən uzaq olub. 2021-ci il orzində sərhəddə baş verən insidentlər də məhz Ermənistanın qeyri-adekvat hərəkətləri səbəbindən meydana çıxıb. Düzdür, insidentlər sistemli xarakter daşımayıb. Bununla belə, Azərbaycan-Ermənistan dövlət sərhədində baş verməmiş toqquşmalar risklərə nəzarət etmək, onları minimallaşdırmaq və yekun sülh razılaşması üzərində işləməklə bağlı məsələlərin müzakirəsinə, o cümlədən üçtərəfli formatda müzakirəsinə zəruri edirdi. Soçi görüşü də bu baxımdan əhəmiyyət daşıyırdı.

Soçi görüşünün əsas müzakirə mövzusu 2020-ci il noyabr Bəyanatının, həmçinin regionda bütün iqtisadi və nəqliyyat əlaqələrinin bərpası haqqında 2021-ci il 11 yanvar tarixli Bəyanatın yerinə yetirilməsinin gedişi barədə oldu. Prezident İlham Əliyev üçtərəfli görüşdə Azərbaycanın mövqeyini bir daha diqqətə çatdıraraq deyib: «Ermənistan il Azərbaycan arasında sərhəd delimitasiyası edilməyib. Buna görə biz dövlətlə əməkdaşlıq, delimitasiya prosesinə təxirə salınmadan başlamağa hazırıq. Üstəlik, biz Ermənistan tərəfinə əgər təklif etmiş ki, qarşıdurma sona qoymaq, bir-birinin ərazi bütövlüyünü, suverenliyini tanımaq və gələcəkdə qonşular kimi yaşamağı, yenidən qonşular kimi yaşamağı təşviq etmək üçün sülh müqaviləsi üzərində işə başlayaq».

Rusiya Prezidenti Vladimir Putin də mətbuata bəyanatında Prezident İlham Əliyevin toxunduğu məsələlər ətrafında danışıq. Məsələn, Rusiya Prezidenti də iki dövlət arasında sərhəd demarkasiyası və delimitasiyası işlərinin başlanılmasını vacib hesab etdi. Eyni zamanda, Vladimir Putin nəqliyyat dəhlizlərinin açılmasından bəhs etdi və bunun həm dəmir yolu, həm də avtomobil yollarına aid olduğunu xüsusilə vurğuladı. Rusiya Prezidentinin fikirləri bir daha göstərdi ki, Zəngəzur dəhlizi layihəsi rəsmi Moskva tərəfindən ən əl səviyyədə dəstəklənir.

Ermənistanın baş naziri Nikol Paşinyan isə hələ Moskva görüşündə olduğu kimi, bu dəfəki üçtərəfli görüşdə də gündəlikdə olmayan məsələyə toxunmaqla Azərbaycanı itiham etməyə cəhdlər göstərdi. Bütövlükdə, Soçidəki üçtərəfli görüşün nəticələri Azərbaycanın üçün müsbət və əhəmiyyətli oldu. Yeni bəyanatda məhz Prezident İlham Əliyevin mövqeyi və irəli sürdüyü, Rusiya Prezidentinin də dəstəklədiyi məsələlər öz əksini tapdı. Məsələn, bə-

yanata əsasən tərəflər Azərbaycan-Ermənistan sərhədində sabitlik və təhlükəsizlik səviyyəsinin artırılması üzrə addımlar atılması və dövlət sərhədinin delimitasiyası üzrə iktərəfli komissiyanın yaradılması barədə razılaşdılar. Eyni zamanda, tərəflər regionda bütün iqtisadi və nəqliyyat əlaqələrinin bərpası üzrə təsis edilmiş üçtərəfli İşçi Qrupunun fəaliyyətini yüksək qiymətləndirdilər və regionun iqtisadi potensialının üzə çıxarılması məqsədilə konkret layihələrin tezliklə həyata keçirilməsinin zəruriliyini vurğuladılar.

Soçidəki üçtərəfli görüşün nəticələri Azərbaycanın növbəti siyasi-diplomatik uğuru oldu. Prezident İlham Əliyevin regiondakı realitətlərə dair mövqeyi bəyanatda tam şəkildə öz əksini tapdı. Bəyanatda Qarabağ ifadəsinin olumaması da, erməni tərəfinin iddia etdiyi əsir və ya girovlar məsələsinə toxunulmaması da Azərbaycan haqlı və qətiyyətlili mövqeyinin təntənəsidir.

Beləliklə, Azərbaycan, Rusiya prezidentləri və Ermənistanın baş nazirinin 2021-ci il noyabrın 26-da Soçidə keçirilən növbəti üçtərəfli görüşü vacib razılaşmaların əldə olunması ilə nəticələndi. Bizim üçün mühüm olan həm də odur ki, bu ilin yanvarında Moskva da keçirilən ilk görüşdə olduğu kimi, Prezident İlham Əliyev Soçidə də müzakirə olunan bütün məsələlərdə Azərbaycan maraq və mənafehlərini qətiyyətlə təmin etdi.

Prosesə Avropa İttifaqı qoşulur

Azərbaycanla Ermənistan arasında münasibətlərin normallaşdırılması prosesinə ötan ilin dekabr ayında Avropa İttifaqı da qoşulub. Avropanın bu aparcı təşkilatının əsas təsisatlarından olan Avropa İttifaqı Şurasının Prezidenti Şarl Mişelın vasiyyətliyi ilə aparılan danışıqlar normallaşma prosesini yeni keyfiyyət mərhələsinə yüksəltdi.

Addım-addım olsa da, prosesdə uğurlu nəticələr görünməkdədir. Bu məqamda onu qeyd edək ki, qlobal siyasi və iqtisadi güc mərkəzlərindən biri olan Al Azərbaycanın ən vacib tərəfdaşlarından biridir. Təsəffüf deyil ki, Al-yə üzv dövlətlərin üçdə bir hissəsi il Azərbaycan arasında Strateji Tərəfdaşlıq adlanan sənədlər və bəyanatlar imzalanıb.

Azərbaycanla Al arasında parafirlən «Tərəfdaşlıq prioritetləri» sənədi isə Prezident İlham Əliyevin diplomatiyasının mühüm nailiyyətidir. «Tərəfdaşlıq prioritetləri»ndə Azərbaycanın beynəlxalq səviyyədə tanınmış sərhədləri daxilində ərazi bütövlüyünə və suverenliyinə bir daha dəstək ifadə olunub. Ötan ilin iyul ayında Al Şurasının Prezidenti Şarl Mişelın Azərbaycanca səfəri respublikamızla bu təşkilat arasında əlaqələrin yüksəlmə xatlı inkişaf etdiyini göstərdi. Şarl Mişelın Azərbaycanca səfəri çərçivəsində «Azarkosmos» ASC-ni ziyarət etməsi, İpək yolu və Əlat Azad İqtisadi Zonası ilə bağlı təqdimatda iştirakı Al-nin ölkəmizin inkişaf səviyyəsi, eyni zamanda perspektiv inkişaf istiqamətləri ilə maraqlanmasından xəbər verdi. Al Şurası Prezidentinin Azərbaycanın regionla gətməsi, Şamaxıda olması, Cümlə məscidini ziyarət etməsi Azərbaycan xalqının dəyərlərinə hörmətinin göstə-

ricisi idi.

Şarl Mişelın Azərbaycanca səfəri zamanı keçirilən birgə mətbuat konfransında Prezident İlham Əliyevin açıqladığı rəqəmlər iki tərəf arasında ki münasibətlərin no qədər genişlənməsi olduğunu göstərir. «Avropa İttifaqı bizim üçün yaxın tərəfdaşdır. Biz uzun illərdən müxtəlif sahələrdə işləyirik. Gündəlik çox genişdir və bizim güclü siyasi təmaslarımız, əlbəttə ki, əməkdaşlığımızın xələndirilməsi üçün çox yaxşı təməl yaradır. Avropa İttifaqı bizim əsas ticarət tərəfdaşımızdır. Ticarətimizin demək olar ki, 40 faizi Avropa İttifaqı ilə aparılır. Ötan ilki ticarət dövriyyəsi demək olar ki, 9,5 milyard ABŞ dolları idi. Azərbaycanın Avropa İttifaqına üzv dövlətlərlə ticarətinin həcmi 6,8 milyard ABŞ dolları təşkil edir. Üzv dövlətlərdən 1700-dən çox şirkət Azərbaycanda fəaliyyət göstərir. Bu, həmçinin bizim iqtisadi fəaliyyətimizin niqamışın nümayətişidir. Biz üzv dövlətlərlə iktərəfli əlaqələrdə çox fəalıq. Azərbaycan Avropa İttifaqının 9 üzv dövləti ilə strateji tərəfdaşlıq haqqında sənədlər imzalayıb və ya qəbul edib. Beləliklə, Avropa İttifaqına üzv dövlətlərin üçdə biri Azərbaycanı strateji tərəfdaş hesab edir. Düşünürəm ki, bu, bizim hökumətimizin çox böyük nailiyyətidir. Bu, həmçinin əməkdaşlıq üçün əlavə imkanlar yaradır», - deyər Prezident İlham Əliyev bildirir.

Azərbaycanla Al arasında tərəfdaşlığın əsas istiqamətlərindən birini enerji təhlükəsizliyi sahəsində əməkdaşlıq təşkil edir. Məlum olduğu kimi, uzun müddətdir ki, enerji təhlükəsizliyi ilə bağlı məsələlər dünyada ən aktual müzakirə mövzusuна çevrilib. Həttə enerji təhlükəsizliyi milli təhlükəsizliyin əsas tərkib hissələrindən biri kimi nəzərdən keçirilir. Elə buna görədir ki, son onilliklərdə iqtisadi və siyasi məzmunlu beynəlxalq konfransların gündəliyinin başlıca müzakirə predmetlərindən biri enerji təhlükəsizliyi ilə bağlı olur. Xüsusən Ukraynada baş verənərdən sonra Avropa dövlətləri öz enerji təhlükəsizliklərinin daha yüksək səviyyə təmin olunmasına, bu məqsəddə alternativ mənbələrdən enerji dəhlizlərinin yaradılmasına ehtiyac duyurlar. Azərbaycan isə zəngin karbohidrogen ehtiyatları və dünya bazarlarına çıxış yolları var. Elə buna görə hazırda enerji təhlükəsizliyi məsələsi Al-Azərbaycan əməkdaşlığının mühüm tərkib hissəsinə çevrilib. Qərbin Azərbaycanı özünün enerji təhlükəsizliyinin əsas təminatçılardan biri kimi qəbul etməsi Al-Azərbaycan əlaqələrinin strateji səviyyəyə yüksəldib.

Bu gün Azərbaycanla Al arasında enerji dialoqu isə yüksəlmə xatlı davam edir və bunun ən mühüm nümunələrindən biri bu il iyul ayının 18-də Bakıda «Azərbaycan Respublikası ilə Avropa Komissiyası tərəfindən təmsil olunan Avropa İttifaqı arasında enerji sahəsində Strateji Tərəfdaşlıq dair Anlaşma Memorandumu» nun imzalanmasıdır. Bu Anlaşma Memorandumu enerji təhlükəsizliyi sahəsində Al-Azərbaycan əməkdaşlığının yüksək səviyyəyə çatmasını təcəssümüdür. Al ilə imzalanan memorandum gələcək üçün bir növ yol xəritəsidir.

Bu baxımdan Al Şurasının Prezidenti Şarl Mişelın vasiyyətliyi ilə aparılan danışıqlarda da Azərbaycanın beynəlxalq münasibətlərdəki ədalətli, güclü mövqeyi və tərəfdaşlığa sadıqlığı mühüm rol oynayır. Ən əsası odur ki, bu təşkilat 44 günlük müharibə dövründə də obyektiv mövqeyə tutdu. Al üzvlərindən yalnız Fransa erməniparəst mövqeyini nümayətiş etməkdə davam edir.

Fransanın istər Vətən müharibəsi günlərində BMT-də Azərbaycan qarşı sənədləri qəbul olunması istiqamətində cəhdləri, istərsə də müharibədən sonra Sənət Qarabağdakı qondarma rejimin tanınması, barədə qətməmə qəbul etməsi tarixə iflas uğramış fəaliyyət kimi düşür. Azərbaycan heç vaxt milli maraqlarımıza cavab verməyən erməniparəst mövqeyi bildirilənə barışmayacaqdır.

(davamı gələn sayımızda)
Ziyad SƏMƏDZADƏ,
akademik